

God utbildning premieras inte

DEN STRÄVSAMMA, professionella medelklassen är ryggraden i ett land. Den tar stort ansvar. Den har utbildning och hög kompetens. Den mildrar konflikter genom sin balans, sin saklighet, sitt självansvar. Den står för en stor del av sparandet. Inget land far väl som miss-handlar sin strävsamma medelklass.

Men i Sverige har medelklassen inga talesmän. "Arbetare" är ett hjältebegrepp, inte minst i medierna, "löntagare" – en kraft att stödja, – "utjämning" – eftersträvsvärd, "de svaga" – offer att kämpa för. Ingen bryr sig om vad som hänt med medelklassen.

Ändå är Sveriges problem inte brist på fördelning – där vi har gått längst i världen – utan den systematiska nedmonteringen av en professionell medelklass (plus bristen på företagare). Bärarna av stolta yrken som lärare och sjuksköterskor utsattes för en medveten proletarisering från omkring 1970, med kraftigt sänkta relativlöner och samtidigt absurda marginalskatter. Utjämningen av lönerna i Sverige har gjort att det inte längre finns någon koppling mellan inkomst och förmögenhet visar en studie av tre forskare på Handelns utredningsinstitut. Förmögenhetsfördelningen beror mer på slump än på ansträngning (arv, råkat köpa bostad i rätt ögonblick, i förbluffande stor utsträckning även lotterivinster). Den ekonomiska premien till individen för utbildning har sedan 1970-talet varit extremt låg.

SKATTEREFORMEN

1989–90 skulle ändra

på det här. Ingen behövde betala mer än 50 procent i marginalskatt, sas det. Och den nivån skulle bara drabba de 10 procenten med allra högst inkomst.

Ett decennium senare är vi tillbaka till de höga marginalskatterna på utbildning. Med "värns-katten" 1994 lyftes marginalskatten från 50 till 55 procent. "Hälften kvar" gällde inte längre. Kommunalskatten har stigit från cirka 30 procent till 32. Summa: 57 procent i genomsnittlig marginalskatt. Skattedelen, netto, av arbetsgivaravgifterna lägger på ytterligare 17 procent. Total marginalskatt: 74 procent.

Vidare är det en betydligt större del än tänkt som omfattas av denna höga marginalskatt. Det beror på att

det ursprungliga reallöneskyddet har ändrats på förslag av regeringen. Skiktgränsen för statlig skatt har inte höjts enligt det ursprungliga beslutet. Hela

30 procent av de heltidsarbetande drabbas nu av den höga marginalskatten. Den sätter in redan vid inkomster på omkring 26 000 kronor i månaden. Välutbildad professionell medelklass har, trots allt, högre lön än så. För varje år som manipuleringen med skiktgränsen pågår förs ytterligare cirka 50 000 personer till den kategori som har hög marginalskatt.

UNDER SAMMA TID har utvecklingen gått åt motsatt håll i de länder Sverige jämför sig med. Till och med ett land som Tyskland – förstelnat och med stora svårigheter att genomföra reformer – har gått från cirka 50 till drygt 40 procent i högsta marginalskattesats.

På besök i Sverige ser jag nu att moderaterna i praktiken har övergett kravet på att ta bort "värns-katten" (fråga: Vad värnar värns-katten mot i dag?). Inom ramen för samlade skattesänkningar på cirka 50 miljarder kronor anser sig partiet inte längre få plats med någon åtgärd för att höja premieringen av

utbildning i Sverige. Vad som förestår inför valet 2006 tycks vara en kamp mellan socialdemokraterna och moderaterna om vem som ger mest skatteförmåner till lågutbildade.

Visst finns det bidragsfallor för dem med relativt sett lägre inkomster. De är ett problem och de åtgärdas bäst på bidragssidan (till exempel genom kombinationen avskaffade bostadsbidrag och höjda barnbidrag).

MEN DET ÄR ETT BEKYMNER för Sverige om ingen längre (möjligen folkpartiet?) anser sig kunna stå upp för den professionella medelklassen och för landets behov att belöna god utbildning.

Hans Bergström är docent i statsvetenskap och före detta chefredaktör för Dagens Nyheter. Han bor numera i Florida.

Förmögenhetsfördelningen beror mer på slump än på ansträngning (arv, råkat köpa bostad i rätt ögonblick, i förbluffande stor utsträckning även lotterivinster).

Hans Bergström, fd chefredaktör för DN